

Prof. dr hab. Maria Śmiechowska, prof. zw.
Katedra Zarządzania Jakością
Wydział Zarządzania i Nauk o Jakości
Uniwersytet Morski w Gdyni
ul. Morska 81-87
81-225 Gdynia

Gdynia, 20 grudnia 2021r.

OPINIA

o dorobku naukowym i działalności naukowej dr nauk o zdrowiu

Mariusza Jaworskiego

Niniejsza opinia została sporządzona zgodnie z wymogami określonymi w art. 219 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (jednolity tekst ustawy Dz. U. z dn. 16 marca 2021 r. poz. 478).

Podstawę do wydania opinii stanowi pismo z dn. 3 listopada 2021 r. prof. dr hab. n. med. Bolesława Smolińskiego Przewodniczącego Rady Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego o powołaniu mnie decyzją Rady Naukowej dyscypliny z dn. 26 października 2021 r na recenzenta dorobku naukowego dr nauk o zdr. Mariusza Jaworskiego.

Dokumentacja do postępowania habilitacyjnego została przesłana drogą elektroniczną dn. 5 listopada 2021 r. przez mgr Monikę Tereszkiewicz Głównego Specjalistę Działu Obsługi Rady ds. Nauki i Doktorantów.

W skład nadesłanej dokumentacji wchodzi:

- pismo Przewodniczącego Rady Dyscypliny WUM,
- uchwała nr 200/2021 Rady Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 26 października 2021 roku w sprawie powołania pełnego składu Komisji habilitacyjnej dr n. o zdr. Mariusza Jaworskiego,
- wniosek dr nauk o zdr. Mariusza Jaworskiego z dnia 14.05.2021 r. w sprawie przeprowadzenia postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauk o zdrowiu,
- autoreferat dr nauk o zdr. Mariusza Jaworskiego,
- dyplom doktora nauk o zdrowiu,
- analiza bibliometryczna publikacji autorstwa dra Mariusza Jaworskiego postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego,

- wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny.

Przedłożoną dokumentację uznaję za zgodną z wymaganiami określonymi w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzenia czynności w przewodach doktorskich, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2018 r., poz. 261, art. 18).

Niniejsza opinia składa się z czterech części:

- informacji o Kandydacie na stopień naukowy doktora habilitowanego,
- oceny dorobku naukowo-badawczego Kandydata na stopień naukowy doktora habilitowanego, ze szczególnym uwzględnieniem osiągnięcia naukowego,
- oceny działalności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej oraz współpracy międzynarodowej,
- wniosku końcowego.

I. Informacja o Habilitancie i jego rozwoju naukowym

Pan dr Mariusz Jaworski ukończył studia magisterskie na Uniwersytecie Medycznym w Warszawie w 2010 r. uzyskując tytuł zawodowy magistra na kierunku dietetyka i obronił pracę magisterską pt.: *„Znaczenie psychologicznego i antropologicznego wymiaru jedzenia dla ludności w Polsce na tle wybranych krajów”*. Jednocześnie był studentem Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, gdzie w 2012 r. uzyskał kolejny tytuł magistra na kierunku psychologia i obronił pracę magisterską pt.: *„Lęk przed śmiercią a komponenty miłości i zachowania wiążące w bliskich związkach”*.

W latach 2010 -2015 był studentem studiów doktoranckich na Warszawskim Uniwersytecie Medycznym gdzie w 2015 r. obronił pracę doktorską pt.: *„Analiza różnic w zakresie wybranych różnic osobowościowych i żywieniowych w grupie pacjentek z zaburzeniami odżywiania i kobiet nie wykazujących tych zaburzeń”* uzyskując stopień naukowy doktora nauk o zdrowiu.

Dr Mariusz Jaworski kontynuuje naukę i podnosi swoje kwalifikacje na studiach podyplomowych w Wyższej Szkole Psychologii Społecznej w zakresie seksuologii klinicznej. W latach 2011-2015 uczestniczył również w licznych kursach i szkoleniach głównie z zakresu psychologii.

Bezpośrednio po ukończeniu studiów podejmuje pracę w Zakładzie Psychologii Medycznej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego w Warszawie, gdzie w latach 2010 -2016 jest zatrudniony na stanowisku asystenta. Od roku 2015 do chwili obecnej jest także wykładowcą dietetyki na Wydziale Turystyki i Rekreacji w Szkole Turystyki i Rekreacji, Grupa Uczelni Vistula.

Od 2017 r. jest pracownikiem badawczo-dydaktycznym w Zakładzie Edukacji i Badań w Naukach o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego na stanowisku adiunkta.

Od 2018 r do chwili obecnej jest też zatrudniony w Urzędzie Miasta Stołecznego Warszawy jako specjalista ds. żywienia w kampanii „wiem co jem”.

II. Ocena dorobku naukowo-badawczego dr nauk o zdrowiu Mariusza Jaworskiego, ze szczególnym uwzględnieniem osiągnięcia naukowego

Dorobek naukowy Habilitanta przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora

Dorobek naukowy Habilitanta przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora obejmuje 18 publikacji. Pracę naukową p. Mariusz Jaworski rozpoczął już w czasie studiów działając w studenckim kole naukowym i z tego też okresu pochodzą pierwsze publikacje naukowe. Przed uzyskaniem stopnia doktora p. Mariusz Jaworski prowadził badania w kilku obszarach, jak zaburzenia w odżywianiu, zwłaszcza w bulimii i anoreksji oraz tzw. nocnym podjadaniu, które w literaturze przedmiotu jest określane jako zespół nocnego jedzenia.

Drugi, znaczący obszar badań dotyczył nadużywania przez młodzież i młodych dorosłych używek w postaci kawy i alkoholu. Spożyciu używek często towarzyszyły zaburzenia w odżywianiu. Badania podjęte w tym zakresie miały także na celu określenie przyczyn tego zjawiska, jak również wypracowanie metod terapeutycznego działania.

Kolejnym wreszcie obszarem badawczym p. Mariusza Jaworskiego przed uzyskaniem stopnia doktora nauk o zdrowiu był wpływ i rola czynników psychologicznych w zaburzeniach odżywiania, które towarzyszą niektórym jednostkom chorobowym, takim jak choroba Alzheimera, otyłość, czy wreszcie zaburzeniom odżywiania u osób starszych.

Prace opublikowane w tym okresie wskazują na charakter badań naukowych jakim zamierza poświęcić się Doktorant. Wśród tych publikacji moją uwagę zwrócił artykuł opublikowany w czasopiśmie *Medycyna Ogólna i Nauki o Zdrowiu*, 2013, 19(4), 549-555 zatytułowana „*Polska wersja Kwestionariusza Postaw wobec czekolady (ACQ)*”.

Niewątpliwą zasługą dr Mariusza Jaworskiego jest dostosowanie tego kwestionariusza do warunków w Polsce. Dzięki Jego zaangażowaniu i pracy otrzymaliśmy narzędzie do badania postaw wobec czekolady.

Dorobek naukowy Habilitanta po uzyskaniu stopnia naukowego doktora

Dorobek naukowy dr nauk o zdr. Mariusza Jaworskiego po uzyskaniu stopnia doktora zwiększył się blisko trzykrotnie i obejmuje 53 prace. W większości są to opracowania wieloautorskie, lecz w 26 pracach dr Mariusz Jaworski występuje na pierwszym miejscu, co wskazuje na Jego duże zaangażowanie w ich realizacji.

Spośród prac opublikowanych po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk o zdrowiu 12 posiada afiliację Szkoły Głównej Turystyki i Rekreacji, Grupa Uczelni Vistula, co wynika z faktu iż uczelnia ta jest drugim miejscem pracy dr Mariusza Jaworskiego.

Oceny dorobku naukowego po uzyskaniu stopnia naukowego doktora dokonano nie uwzględniając publikacji, które zostały włączone do osiągnięcia naukowego.

W tym dorobku można wyróżnić kilka obszarów badawczych, jak np. problematyka zaburzeń w odżywianiu i zaleceń dietetycznych w różnych jednostkach chorobowych i niedomaganiach jak: otyłość, zespół jelita drażliwego, bolesne miesiączkowanie, nadciśnienie tętnicze. Jednym z niezwykle uciążliwych zaburzeń jest zespół jelita drażliwego, a powódzenie w tym schorzeniu to m.in. wprowadzenie terapii dietetycznej (Jaworski M.: *Selected dietary restrictions in patients with irritable bowel syndrome*. Hygeia Public Health 2017, 52(3): 286-291). Badania te obok wartości naukowej mają również aspekt użytkowy, gdyż na ich podstawie można opracować zalecenia żywieniowe, które mogą być wykorzystane przez dietetyków i pacjentów.

Dr Mariusz Jaworski po uzyskaniu stopnia doktora kontynuuje tematykę zaburzeń w odżywianiu i nadużywania używek u młodzieży i młodych dorosłych (Jaworski M., Fabisiak A.: *Selected dietary restrictions and the frequency of alcohol consumption among adolescents*. Baltic Journal of Health and Physical Activity 2018; 10(2): 55-64; Fabisiak A., Jaworski M.: *Consumption of selected beverages and teenagers' perception of own health*. Health Prob Civil. 2018; 12(1). Badania te były prowadzone już przed uzyskaniem stopnia doktora, co wskazuje na ciągłość badań.

W wykazie publikacji z tego obszaru wyróżnia się praca dotycząca otyłości przy współwystępowaniu nadciśnienia tętniczego z uwzględnieniem czynników psychologicznych – Kucharska A., Jaworski M., Panczyk M. i in.: *The Effectiveness of Dietary Approaches to Stop Hypertension Diet Intervention in Persons with Arterial Hypertension and Obesity: A Key Role of the Patients' Personality Profile*. Ann. Nutr. Metab., 2018;72:104–111. Praca ta jest kontynuacją badań prowadzonych nad otyłością przez Autora już przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora.

To, co jednak wyróżnia te badania, to wdrożenie postępowania dietetycznego i uzyskanie utraty masy ciała u pacjentów z nadciśnieniem pierwotnym i nadmierną masą ciała z jednoczesnym obserwowaniem zmiennych psychologicznych. W wielu jednostkach chorobowych właśnie czynniki psychologiczne odgrywają istotną rolę, a próba wdrażania postępowania dietetycznego na równi z terapią psychologiczną zwiększa wskaźnik sukcesu.

Psychologiczne aspekty zaburzeń żywieniowych są również przedmiotem badań w jadłowstręcie psychicznym (*Anorexia nervosa*). Postępowanie w przypadku anoreksji jest długotrwałe i wymaga leczenia farmakologicznego, psychologicznego i dietetycznego. Zadania dietetyka w pracy takiego zespołu rehabilitacyjnego zostały przedstawione w pracy: Jaworski M. i in., *Rehabilitacja żywieniowa w jadłowstręcie psychicznym: rola i zakres pracy dietetyka w zespole terapeutycznym*. Medycyna Ogólna i Nauki o Zdrowiu, 2017, Tom 23, Nr 2, 122–128.

Problematyki zaburzeń żywieniowych na podłożu psychologicznym dotyczy też praca Jaworski M., Owczarek K.: *Prudence and weight control behaviour in obese patients and patients with selected eating disorders*. Eur. J. Psychiat. 2019; 33(3):120-128. Praca ta jest o tyle interesująca, że Autorzy zwracają uwagę na ile złe nawyki żywieniowe mogą prowadzić do zaburzeń odżywiania i chorób dietozależnych, w tym otyłości. Złe nawyki żywieniowe w bulimii, anoreksji czy napadowym objadaniu się wywołują często u otyłych kobiet lęk przed wzrostem masy ciała i w związku z tym sięgają one po środki wymiotne, przeczyszczające i diuretyczne. Częściej tego typu preparaty stosują kobiety cierpiące na bulimię, anoreksję czy napadowe objadanie się, aniżeli kobiety zdrowe z grupy kontrolnej. Wyniki tych badań stanowią cenne wskazania dla dietetyków i mogą być wykorzystane do przygotowania kompleksowej terapii psychologicznej w połączeniu z działaniami dietetycznymi.

Na podkreślenie zasługuje również praca dotycząca roli i znaczenia diety w bolesnym miesiączkowaniu, gdyż temat ten nie jest zbyt często podejmowany w badaniach naukowych (Szymańska K., Jaworski M. i in.: *Elements of eating pattern and intensity of dysmenorrhea – a cross-sectional study in a sample of Polish women*). Zespół, w pracach którego uczestniczył dr Mariusz Jaworski przeprowadził badania kohortowe wśród kobiet cierpiących na bolesne miesiączkowanie i określił zalecenia dietetyczne dla tej grupy kobiet.

W tym obszarze badawczym na podkreślenie zasługuje też kilka publikacji dotyczących wpływu czynnika kulturowego na zachowania żywieniowe i wybór żywności.

W kolejności są to prace:

- Fabisiak A., Grzymała A.M.: *Street food w aspekcie turystyki kulinarnej na przykładzie Tajlandii*. Turystyka Kulturowa, www.turystykakulturowa.org Nr 5/2019 (wrzesień-październik 2019),
- Jaworski M., Fabisiak A.: Psychospołeczne determinanty wyboru żywności. ZNUV 2017;54(3);17-29,
- Jaworski M., Dominik P.: Kontekst przyrodniczy powstawania tradycyjnych produktów kulinarnych jako wartość dla turystyki kulturowej. ZNUV 2017;54(3);55-73,
- Fabisiak A., Jaworski M.: Kuchnia polska jako element uatrakcyjnienia oferty turystycznej. ZNUV 2017;54(3);112-124.

Prace te ukazują jakie znaczenie odgrywa żywność i żywienie w turystyce. W ostatnich latach jesteśmy świadkami dynamicznego rozwoju turystyki, w tym także turystyki kulturowej i turystyki kulinarnej. Turystyka to nie tylko forma spędzania wolnego czasu, czerpania przyjemności z podróżowania i poznawania innych kultur, ale jest to branża, która w wielu krajach stanowi znaczące źródło dochodu narodowego. Żywność i żywienie są tymi elementami w trakcie destynacji turystycznej, które szczególnie wpływają na poziom zadowolenia turysty. Dla organizatorów wyjazdów turystycznych i tour operatorów bardzo ważną sprawą jest zadowolenie turysty z odbytej podróży. Dlatego pozytywnie oceniam zaangażowanie się dr Mariusza Jaworskiego w ten obszar badań.

Ocena osiągnięcia naukowego wynikająca z art. 219 ust. 1. Pkt. 2. ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jednolity Dz. U. z 2021 r. poz. 478)

Jako osiągnięcie naukowe dr n. o zdr. Mariusz Jaworski wskazał cykl publikacji, które ukazały się w latach 2016 – 2021 pod wspólnym tytułem „*Wpływ wybranych zaburzeń psychicznych i czynników psychologicznych na przestrzeganie zaleceń dietetycznych u chorych na cukrzycę typu 2*”.

Wykaz publikacji stanowiących osiągnięcie naukowe przedstawia się następująco:

1. **Jaworski M.**, Rzonca E., Gotlib J., Panczyk M.: *Medication and diet adherence in patients with type 2 diabetes and depressive disorder: a scoping review*. Medical Science Pulse, 2020, 14 (4), 75-84. DOI: 10.5604/01.3001.0014.6429
2. **Jaworski M.**, Panczyk M., Śliwczyński A.M., Brzozowska M., Janaszek K., Małkowski P., Gotlib J.: *Severe Depressive Episode with Psychotic Symptoms and Type 2 Diabetes: A 2010–2017 Longitudinal Study*. Medical Science Monitor, 2019, 25, 1760-1768. DOI: 10.12659/MSM.913356

3. **Jaworski M., Panczyk M., Śliwczyński A.M., Brzozowska M., Gotlib J.:** *Schizophrenic patients with type 2 diabetes: An 8-year population-based observational study.* PLoS One, 2021, 16 (3). DOI:10.1371/journal.pone.0248407
4. **Jaworski M., Panczyk M., Śliwczyński A.M., Brzozowska M., Janaszek K., Małkowski P., Gotlib J.:** *A Ten-Year Longitudinal Study of Prevalence of Eating Disorders in the General Polish Type Diabetes Population.* Medical Science Monitor, 2018, 24, 9204-9212. DOI: 10.12659/MSM.912253
5. **Jaworski M., Panczyk M., Cedro M., Kucharska A.:** *Adherence to dietary recommendations in diabetes mellitus: disease acceptance as a potential mediator.* Patient Preference and Adherence, 2018, 12, 163-174. DOI: 10.2147/PPA.S147233
6. **Jaworski M., Adamus M.M.:** *Health suggestibility, optimism and sense of responsibility for health in diabetic patients.* International Journal Diabetes Developing Countries, 2016, 36(3), 290-294. DOI: 10.1007/s13410-015-0435-8

Habilitant w autoreferacie podaje, iż wartość tego dorobku biorąc pod uwagę współczynnik Impact Factor wynosi 9,101 IF, oraz 225 pkt. MEiN. Prace te zostały opublikowane w latach 2016-2021, przy czym większą aktywność publikacyjną można zaobserwować w latach 2018-2019, gdyż w tym okresie zostały opublikowane trzy artykuły. Dr Mariusz Jaworski w autoreferacie zapisał, że jego wkład w przygotowaniu manuskryptów tych publikacji wynosił od 55 do 65%.

Wszystkie prace są wieloautorskie i liczą od dwóch do siedmiu współautorów. We wszystkich publikacjach Habilitant występuje na pierwszym miejscu i tym samym nie ulega wątpliwości, że jego rola w procesie powstawania tych prac była wiodąca.

Kolejnym bardzo ważnym aspektem wszystkich 6. wymienionych prac jest ich tematyczna spójność, co świadczy o konsekwentnej realizacji kierunku badań naukowych oraz o tym, że wybór tematyki nie był przypadkowy.

Cykl 6. prac przedstawionych przez dr n. o zdr. Mariusza Jaworskiego jako osiągnięcie naukowe stanowi monotematyczną całość i dotyczy określenia częstości występowania wybranych zaburzeń psychicznych u pacjentów z cukrzycą typu 2, a także wskazanie czynników psychologicznych, które mogą mieć wpływ na przestrzeganie przez nich zaleceń dietetycznych. W autoreferacie tak właśnie został zapisany główny cel badawczy.

W nawiązaniu do celu głównego Habilitant sformułował cele szczegółowe, które pokrywają się praktycznie z celami prac tworzących osiągnięcie naukowe.

W tym kontekście tytuł osiągnięcia naukowego zaproponowany przez dr n. o zdr. Mariusza Jaworskiego został sformułowany prawidłowo. Dla zrealizowania głównego celu pracy i 6. celów szczegółowych postawiono 6 hipotez, które korespondują z celami prac tworzących osiągnięcie naukowe.

Dyskusję nad realizacją celów zapisanych w osiągnięciu naukowym poprzedza teoretyczne wprowadzenie w zagadnienie składające się z czterech części. W części pierwszej zatytułowanej „Cukrzyca typu 2 jako choroba dietozależna” Autor omawia epidemiologię cukrzycy, diagnostykę cukrzycy typu 2, przyczyny cukrzycy typu 2, cukrzycę typu 2 u dzieci i młodzieży, rolę diety w prewencji i leczeniu cukrzycy typu 2, węglowodany w diecie osoby chorej na cukrzycę typu 2, słodziki w diecie osoby chorej na cukrzycę typu 2, tłuszcze w diecie osoby chorej na cukrzycę typu 2, cholesterol w diecie osoby chorej na cukrzycę typu 2, białko w diecie osoby chorej na cukrzycę typu 2, suplementy diety, alkohol oraz sól w diecie osoby chorej na cukrzycę typu 2. Tę część teoretycznego wprowadzenia kończy krótkie omówienie wzorca diety osoby z cukrzycą typu 2.

Biorąc pod uwagę realizację tematu osiągnięcia naukowego większe znaczenie ma druga część teoretycznego wprowadzenia, która nosi tytuł „Zaburzenia psychiatryczne u pacjentów z cukrzycą typu 2, mające wpływ na przestrzeganie zaleceń dietetycznych”. Habilitant omawia kolejno współwystępowanie choroby przewlekłej i zaburzeń psychiatrycznych, depresję jako najczęściej występujące zaburzenie psychiatryczne u pacjentów z cukrzycą typu 2, schizofrenię u pacjentów z cukrzycą typu 2 oraz zaburzenia odżywiania u pacjentów z cukrzycą typu 2.

W trzeciej części teoretycznego wprowadzenia w zagadnienie zatytułowanej „Cechy psychologiczne pacjentów z cukrzycą typu 2 mające wpływ na przestrzeganie zaleceń dietetycznych” Autor omawia czynniki wpływające na dobrostan psychiczny, a wśród tych czynników wymienia stres, negatywne emocje, napięcie emocjonalne. Zwraca też uwagę, iż na sukces w terapii składają się trzy czynniki: poznawczy, czyli wiedza o chorobie; emocjonalny i behawioralny, czyli zachowanie i podejmowanie współdziałania w terapii.

Część czwarta, a zarazem ostatnia, teoretycznego wprowadzenia jest zatytułowana „Teoretyczna koncepcja wpływu epizodów depresyjnych, zaburzeń odżywiania i wybranych cech psychologicznych na przestrzeganie zaleceń dietetycznych przez pacjentów z cukrzycą typu 2”.

Autor tę część opracowania teoretycznego kończy sformulowaniem, które moim zdaniem, można przyjąć za tezę tego osiągnięcia naukowego: „...zachowania żywieniowe pacjentów z cukrzycą typu 2 mogą być modyfikowane przez m.in. przez współistniejącą chorobę psychiatryczną... oraz niektóre czynniki psychologiczne, np. cechy osobowości”.

Szczególne uwagę zwrócono na depresję, schizofrenię i zaburzenia odżywiania, które mają negatywny wpływ na przestrzeganie zaleceń dietetycznych przez pacjentów w cukrzycę typu 2. Autor zwraca uwagę, że po pierwsze – wymienione zaburzenia mają bezpośredni związek ze stanem psychicznym pacjenta, który przekłada się na jego postawę wobec leczenia. Po drugie – stan psychiczny pacjenta skutkuje również jego zachowaniami żywieniowymi. Taki pacjent często nie współpracuje z dietetykiem i nie stosuje się do jego zaleceń.

Dokonany przegląd literatury pozwolił na zidentyfikowanie, zdaniem Autora, trzech zmiennych, które mogą pełnić ważną rolę w przestrzeganiu zaleceń dietetycznych. Według Autora są nimi: optymizm, poczucie odpowiedzialności za własne zdrowie oraz podatność na sugestię.

Odnosząc się do tej części autoreferatu, która stanowi teoretyczne wprowadzenie w zagadnienie, spodziewałam się raczej uzasadnienia wyboru tematu, zdiagnozowania luki poznawczej (luki w wiedzy) i luki badawczej, co bezpośrednio przekłada się na sformułowanie celu głównego i celów szczegółowych oraz hipotez osiągnięcia naukowego. Niestety początkowo wprowadzenie w zagadnienie nosiło cechy wykładu akademickiego, a nie metodologicznej diagnozy naukowej. Dopiero w czwartej części Autor prezentuje myśl, którą następnie rozwija i sam nazywa tezą, ale ginie ona w tekście, gdyż nie jest w wystarczającym stopniu wyeksponowana, ale na szczęście zostaje postawiona.

Jest to niezwykle ważne i istotne zdanie, gdyż bez niego nie ma uzasadnienia dla celów i hipotez pracy, a tym samym nie ma mowy, iż osiągnięcie naukowe wnosi istotne wartości do obszaru wiedzy w dyscyplinie naukowej nauki o zdrowiu.

Po tym teoretycznym wprowadzeniu do zagadnienia, które w mojej opinii spełnia rolę uzasadnienia podjęcia tematu badawczego, stwierdzenia istnienia istotnych luk poznawczych i badawczych, Autor określa cel główny pracy i cele szczegółowe oraz stawia hipotezy.

Nie przekonuje mnie jednak forma prezentacji polegająca na omówieniu po kolei każdej z sześciu publikacji, co w mojej opinii nie jest konieczne. Uważam, że należało odnieść się do celu głównego i do celów szczegółowych pracy oraz do postawionych hipotez.

Dlaczego tak uważam? Dlatego, że te prace znajdują się w dokumentacji, były recenzowane przed opublikowaniem i nie jest konieczne dokonywanie tak szczegółowego ich omówienia.

Ponadto, habilitant kończy omówienie każdej z prac wnioskami. A przecież nie o wnioski z badań tutaj chodzi ale o realizację celu i weryfikację hipotezy, którą Autor do każdej z tych prac postawił. Ta forma prezentacji zaproponowana przez Autora nosi cechy referatu a nie dyskursu naukowego.

Dopiero w rozdziale 4.4.5. zatytułowanym „Podsumowanie cyklu i implikacje praktyczne” Autor przeprowadza dyskusję nad przeprowadzonymi badaniami naukowymi, odnosząc się do realizacji celów i weryfikacji postawionych hipotez. Jest to w mojej opinii bardzo wartościowa część pracy przedstawionej jako osiągnięcie naukowe. Wysoko oceniam formę i sposób dyskusji przeprowadzonej w tej części pracy, która ma nie tylko walory naukowe ale również aspekt praktyczny, który może być wykorzystany w terapii z pacjentami z cukrzycą typu 2 i współistniejącymi zaburzeniami psychicznymi i zaburzeniami w odżywianiu.

Autor wykazał, że występowanie depresji wśród pacjentów z cukrzycą typu 2 nie jest zjawiskiem marginalnym i nie można go bagatelizować, gdyż cukrzyca jest diagnozowana coraz częściej w polskim społeczeństwie, a prognozuje się, że w 2040 r. może dotyczyć już 11% dorosłych Polaków.

Cukrzyca typu 2 jako choroba dietozależna jest związana ze stylem życia, sposobem odżywiania oraz niskim poziomem aktywności fizycznej. Cukrzycy typu 2 często towarzyszy otyłość, co najczęściej uzasadnia się nadmierną ilością sacharydów prostych w diecie. Dodatkowo zaburzenia psychiatryczne takie jak depresja czy schizofrenia częściej występują wśród chorych na cukrzycę typu 2 aniżeli w całej populacji.

Jedną z bardzo ważnych przesłanek płynących z tego osiągnięcia naukowego to postulat tworzenia zespołów terapeutycznych składających się z psychiatry, diabetologa, dietetyka i pielęgniarki prowadzącej edukację żywieniową. Pozostaje jeszcze do rozwiązania sprawa zwiększenia aktywności fizycznej tych pacjentów. Ciągłe nie mamy wypracowanych procedur poradnictwa żywieniowego dla osób z cukrzycą typu 2 przy współistniejących zaburzeniach psychiatrycznych. Należy też uwzględnić specyfikę zaburzeń, gdyż metody działania powinny być zróżnicowane dla pacjentów z różnymi zaburzeniami jak depresja, schizofrenia czy zaburzenia w odżywianiu. Kolejnym problemem na który zwraca uwagę Habilitant jest fakt, że do niedawna cukrzyca była uważana za chorobę dorosłych, a obecnie coraz częściej dotyczy również dzieci i młodzieży, co może być powiązane ze wzrostem otyłości w tych grupach wiekowych. Wydaje się, że prawidłowa dieta i przestrzeganie zaleceń żywieniowych dla poszczególnych grup ludności jest jedną z metod profilaktyki prowadzonej w celu przeciwdziałaniu cukrzycy.

Szkoda, że w końcowej części tego podsumowania Autor nie zaznaczył co Jego osiągnięcie naukowe wnosi do dyscypliny. Odwoływanie się do innych opracowań byłoby w podsumowaniu osiągnięcia zasadne, gdyby było w stosunku do nich krytyczne, lub gdyby wyniki badań przeprowadzonych przez Habilitanta wprowadzały nowe treści do już istniejących poglądów formułowanych przez innych autorów.

III. Ocena działalności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej oraz współpracy międzynarodowej

Pan dr n. o zdr. Mariusz Jaworski prowadzi aktywną działalność dydaktyczną na Warszawskim Uniwersytecie Medycznym. Od 2012 r. prowadził zajęcia dydaktyczne w Zakładzie Psychologii Medycznej (obecnie Zakład Psychologii i Komunikacji Medycznej) z przedmiotu psychologia na różnych kierunkach kształcenia. Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora prowadzi również od 2015 r. zajęcia dydaktyczne dla studentów z Grupy Uczelni Vistula.

Obecnie jest zatrudniony w Zakładzie Edukacji i Badań w Naukach o Zdrowiu, gdzie prowadzi m.in. zajęcia z metodologii badań naukowych na różnych kierunkach i stopniach kształcenia.

Prowadzi również zajęcia dla studentów dietetyki z takich przedmiotów jak: żywienie człowieka, dietetyka, poradnictwo dietetyczne, fizjologia żywienia, podstawy dietoprofilaktyki będąc jednocześnie koordynatorem tych przedmiotów.

Dr n. o zdr. Mariusz Jaworski Prowadzi również od 2017 r. zajęcia w języku angielskim dla studentów dietetyki i jest także koordynatorem m.in. Helth promotion, Basics of diet promotion, Emotional eating with elements of psychology of emotion and stress i in.

Dr Mariusz Jaworski był łącznie promotorem 57 prac licencjackich (w tym 8 w języku angielskim) i 17 prac magisterskich na Warszawskim Uniwersytecie Medycznym oraz Grupie Uczelni Vistula. W latach 2011-2016 pełnił funkcję opiekuna Studenckiego Koła Naukowego Badań nad Zaburzeniami Odżywiania przy Zakładzie Psychologii Medycznej WUM. Współpracuje również ze studenckim kołem naukowym Dietetics Club działającym w Grupie Uczelni Vistula w Warszawie.

Dr n. o zdr. Mariusz Jaworski jest zaangażowany w rozwój kadry naukowej jako promotor pomocniczy w rozprawie doktorskiej, której przewód został otwarty 02.03.2021 na Wydziale Nauk o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego.

Habilitant pięciokrotnie przebywał na stażach naukowych w ramach programu Erasmus na Uniwersytecie w Patras w Grecji (2017 r.), Lithuania Business University of Applied Sciences w ramach Erasmus Plus na Litwie (2018 r.), Uniwersytet w Leuven w Belgii (2018 r.), na Uniwersytecie Madery w Funchal Erasmus Plus w Portugalii (2019 r.) oraz na Uniwersytecie w Murcii Erasmus Plus w Hiszpanii (2020 r.). Odbił także staż w Narodowym Instytucie Zdrowia Publicznego w czerwcu 2020 r.

Brał też udział w wyjazdach studyjnych na Uniwersytet w Helsinkach, Uniwersytet w Groningen w Holandii, Uniwersytet Murcia w Hiszpanii oraz wyjazd studyjny do Wiednia na zaproszenie The Association for Medical Education in Europe (AMEE).

Dr Mariusz Jaworski brał także udział pracach komitetów w organizowanych przez Warszawski Uniwersytet Medyczny konferencjach m.in. w 15th WIMC – Warsaw International Medical Congress - w roli Członka Jury w sesji PhD Health Science w 2019 r. oraz kolejnej 16th WIMC – Warsaw International Medical Congress w 2021 r.

Dr n. o zdr. Mariusz Jaworski uczestniczył w licznych projektach badawczych realizowanych ze środków statutowych w obu uczelniach, w których jest zatrudniony, jak również w 3 projektach zagranicznych:

- Projekt: „Promocja aktywności seniorów w publicznej opiece zdrowotnej: diagnoza psychospołecznych potrzeb pacjentów i wzmacnianie interpersonalnych kompetencji lekarzy” (Promoting Active Ageing in Public Health Care: Recognizing Patient Psychosocial Needs and Enhancing Doctor Interpersonal Competencies – akronim PRACTA), grant polsko-norweski, kierownik projektu – dr Dorota Włodarczyk,
- Projekt: „Adaptacja Kulturowa, Integracja i Wsparcie Psychospołeczne dla Studentów Zagranicznych(SUPP)”, grant polsko-norweski, kierownik projektu – dr Magdalena Łazarewicz,
- Projekt: „EDUNURSE COVID CHALLENGE – DEVELOPING A STRATEGY TO COUNTERACT THE EFFECTS OF THE COVID-19 PANDEMIC ON NURSING STUDENTS’ EDUCATION PROCESS/EDUNURSE COVID CHALLENGE” – projekt polsko-hiszpański, kierownik projektu – dr hab. Mariusz Panczyk.

Dr n. o zdr. Mariusz Jaworski bierze czynny udział w konferencjach zagranicznych i krajowych. Jako keynote speaker wystąpił za granicą z wykładami na 8 konferencjach i kongresach naukowych w latach 2016-2021. Podczas 4 zagranicznych konferencji naukowych był też prowadzącym sesje naukowe. Jako uczestnik brał udział w 13 konferencjach naukowych.

Bardzo aktywnie brał udział w 16 krajowych konferencjach naukowych, na których wygłaszał referaty. Habilitant ośmiokrotnie był zaangażowany w komitetach organizacyjnych konferencji naukowych krajowych i zagranicznych.

Na szczególne podkreślenie zasługuje aktywność dr Mariusza Jaworskiego w popularyzowaniu wiedzy na temat żywności, żywienia i dietetyki. Bierze On udział w szkoleniach dla nauczycieli, opiekunów dzieci i personelu w przedszkolach. Przygotowuje i prowadzi prelekcje od 2018 r. dla dzieci i młodzieży w ramach współpracy z Centrum Komunikacji Społecznej Urzędu m. st. Warszawa jako specjalista w kampanii „Wiem, co jem”. Dr Mariusz Jaworski od roku 2020 uczestniczy w opracowaniu kierunków rozwoju systemu żywnościowego w polityce żywnościowej m. st. Warszawy do 2030 r. Jest także zaangażowany w projekt edukacyjny dotyczący edukacji żywieniowej dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.

Pan dr M. Jaworski brał również czynny udział w dwóch Festiwalach Nauki w 2018 i 2019 r. oraz Pikniku Naukowym w Centrum Nauki Kopernik w 2017 r.

Habilitant był współautorem dwóch kursów edukacyjnych w ramach Warszawskiego Uniwersytetu Otwartego. Ponadto, bierze udział w audycjach radiowych oraz na spotkaniach Studenckich Kół Naukowych i w różnego rodzaju kampaniach edukacyjnych.

Dr n. o zdr. Mariusz Jaworski był wielokrotnie nagradzany i otrzymywał wyróżnienia głównie za działalność organizacyjną i dydaktyczną. W roku 2018 otrzymał nagrodę zespołową za współautorstwo w projekcie PRACTA „Promocja aktywności seniorów w publicznej opiece zdrowotnej: diagnoza psychospołecznych potrzeb pacjentów i wzmacnianie interpersonalnych kompetencji lekarzy”.

Dr Mariusz Jaworski w latach 2016-2017 był członkiem Rady Wydziału Szkoły Głównej Turystyki i Rekreacji oraz w latach 2018-2019 członkiem Rady Wydziału Nauk o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Był również członkiem Komisji Egzaminacyjnej na Wydziale Nauk o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego dla kierunku zdrowie publiczne.

WNIOSEK KOŃCOWY

W podsumowaniu dorobku naukowego i działalności naukowej dr n. o zdr. Mariusza Jaworskiego pragnę podkreślić, że problematyka badawcza jest spójna i świadczy o konsekwentnej realizacji zamierzeń naukowych. Głównym kierunkiem badań Habilitanta są zagadnienia związane z zaburzeniami w żywieniu w różnych jednostkach chorobowych.

Na szczególne podkreślenie zasługują Jego prace naukowe dotyczące roli diety w cukrzycy typu 2 przebiegającej przy współwystępowaniu zaburzeń psychiatrycznych i zaburzeń w odżywianiu, a także zaburzenia w odżywianiu i nadużywanie używek u młodzieży i młodych dorosłych.

Cykl publikacji pod wspólnym tytułem „*Wpływ wybranych zaburzeń psychicznych i czynników psychologicznych na przestrzeganie zaleceń dietetycznych u chorych na cukrzycę typu 2*” wskazany jako osiągnięcie naukowe jest wartościową pracą naukową przedstawiającą zagadnienie, które wnosi nowe aspekty do problematyki cukrzycy typu 2 i badania przyczynotyłości przy współwystępowaniu zaburzeń psychicznych jak depresja i schizofrenia oraz zaburzenia w odżywianiu. Uważam, że dorobek naukowy wskazany jako osiągnięcie naukowe może być uznany za wkład Habilitanta w rozwój nauk o zdrowiu.

Całkowity dorobek naukowy dr Mariusza Jaworskiego liczy 71 artykułów naukowych nie licząc prac opublikowanych jako rozdziały w monografiach naukowych i podręcznikach akademickich w języku polskim i angielskim.

W dorobku naukowym brakuje samodzielnych publikacji, które wskazywałyby jednoznacznie na osiągnięcie pełnej samodzielności naukowej. Natomiast Habilitant wykazuje duże zaangażowanie, samodzielność i kreatywność w pracy dydaktycznej i organizacyjnej. Angażuje się w działalność popularyzatorską i edukacyjną w różnych gremiach społecznych.

Dr Mariusz Jaworski jest bardzo zaangażowany w równym stopniu w działalność naukową, jak również dydaktyczną, którą realizuje na dwóch uczelniach Warszawskim Uniwersytecie Medycznym i Szkole Wyższej Turystyki i Rekreacji w Warszawie.

Sumaryczny Impact Factor publikacji posiadających wskaźnik $IF = 48,53$, a całkowita wartość dorobku naukowego dr Mariusza Jaworskiego wynosi 1865 punktów MEiN.

Wg Web of Science indeks Hirscha wynosi 4, a liczba cytowań bez autocytowań (stan na dzień 20.12.2021) wynosi 54.

W świetle powyższego stwierdzam, że dr n. o zdr. Mariusz Jaworski spełnia w stopniu wystarczającym wymagania ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. art. 219 ust. 2 (jednolity tekst ustawy Dz. U. z dn. 16 marca 2021 r. poz. 478) w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauk o zdrowiu i kieruję moją pozytywną opinię o Jego dorobku naukowym, dydaktycznym i organizacyjnym do Rady Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego do dalszego postępowania.